

DOI: [10.26565/2311-2379-2022-102-05](https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-05)
УДК 330.59:006.32**О. О. КРИКУН**

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та менеджменту
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0330-5710>, e-mail: krikun@karazin.ua

КОНЦЕПЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ТА РІВНЯ ЖИТТЯ

У статті розкрито зміст та сутність понять якості і рівня життя, охарактеризовано показники та визначено складові елементи якості життя, виділено країни з найкращими та найгіршими показниками якості життя. Процес людського розвитку розглядається на сучасному етапі, як мета і найважливіший критерій соціального прогресу, як пріоритет при вирішенні соціально-економічних проблем будь-якого рівня, а економічне зростання розглядається як інструмент для розвитку людського капіталу. Якщо розглядати якість життя як систему, то вона включає в себе якість людини, а рівень життя визначається як добробут населення і спосіб життя. Враховуючи об'єктивні та суб'єктивні характеристики всіх сфер життєдіяльності людини, головна задача проведення дослідження базується на максимальному співпадінні об'єктивних та суб'єктивних оцінок якості. За різною методологією систематизовано показники оцінювання рівня і якості життя та обґрунтована необхідність формування соціальних стандартів нової якості життя населення України. Об'єктивна оцінка якості життя населення повинна здійснюватися за допомогою сукупності показників: доходи населення; витрати домогосподарств; комунальні платежі; добробут; комфортне життя та багато інших показників. Суб'єктивні оціночні показники формуються за соціологічним опитуванням і відображають ступінь задоволеності життям, потребою якісної продукції (послуги). Система оцінювання якості життя потребує постійного вдосконалення, але основні аспекти, які необхідні враховувати, полягають саме у запровадженні на виробництві міжнародних стандартів ISO та систем управління якістю. Саме система контролю й оцінювання рівня якості зменшить гостроту продовольчої безпеки, доступності належного харчування, необхідного для активного та здорового життя, створення комфортних умов життєдіяльності людини.

Ключові слова: **якість життя, рівень життя, міжнародні стандарти, оцінювання якості, глобальний рівень управління якістю.**

JEL Classification: D03, D31, D33, D60.

Постановка проблеми. Трансформація з попередніх, застарілих та вже не актуальних ринкових умов стимулює формування сучасного суспільства до нових та високоякісних стандартів існування. Людське формування у сучасному довіллі розглядається, як непроста піраміда задоволеності людей життям та суспільними відносинами. Важливо вибрати модель, яка була б здатна врахувати більш можливе число характеристик, що дозволять з великою точністю оцінити ряд потреб людей, таким чином, щоб відповідати загальній тенденції розвитку майбутньої глобальної концепції оцінювання якості життя відповідно до міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень. На сьогоднішній день, у науковому середовищі ще не до кінця сформовано загальний підхід до визначення саме сутності та змісту понять «якість життя» та «рівень життя», а також постійно потребує оновлення стандартів життя. Проблематика оцінювання якості життя індивідууму та суспільства загалом, у першу чергу, пов'язана з важливими практичними та науковими завданнями великої кількості галузей знань, в усіх сферах життя – від оцінки якості життя окремої людини і до рівня держави.

Концепція якості життя набула достатнього розвитку не тільки в працях зарубіжних дослідників, а й вітчизняних. Якщо взяти до уваги західних дослідників, то слід звернути увагу та виділити праці саме Дж. Гелбрейта (Galbraith, 1958), О. Суббето (Субетто, 1996). Стосовно предмету наукових досліджень – це вимірювання рівня та якості життя. Його було досліджено значною кількістю українських вчених, серед яких слід виділити Л. М. Черенько (Черенько,

2021), В. П. Антонюк та О. І. Амоша (Антонюк та ін., 2014), Е. М. Лібанова, О. М. Гладун, Л. С. Лісогор (Лібанова, Гладун та ін., 2013), О. Ф. Новікова, І. В. Калачова, Г. В. Осовий, Л. Л. Шамільова (Новікова та ін., 2001) та ін. Але все ж таки недостатньо вивченими досі залишаються питання, що стосуються системних підходів до застосування методології якості життя населення за міжнародними стандартами.

Мета та завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування теоретичних засад і підходів до понять «якість життя», «рівень життя» та узагальнення основних міжнародних систем і стандартів оцінювання якості життя. Для досягнення поставленої мети визначено наступні наукові завдання:

- розкрити зміст та сутність понять «якість життя» та «рівень життя»;
- охарактеризувати показники якості життя та рівня життя;
- визначити складові елементи якості життя;
- систематизувати показники оцінювання рівня і якості життя за міжнародними стандартами;
- обґрунтувати необхідність формування соціальних стандартів нової якості життя та управління якістю виробництва продукції (послуги) задля здорового життя населення.

Основні результати дослідження. На сьогоднішній день, новий та сучасний підхід до розуміння соціального прогресу, викликав серед вчених і практиків інтерес до вивчення та вирішення проблеми якості життя людини і звісно її оцінювання, що з кожним роком зростає, а також характеризує рівень життя.

Переглянемо категорії, які відносяться до понять «якість життя» та «рівень життя», саме в різні роки появи наукового розуміння трактування понять відрізняються (табл.1).

Таблиця 1 – Науковий підхід до категорій «якість життя» та «рівень життя»
Table 1 – Scientific approach to the categories of "quality of life" and "standard of living"

Період появи категорії	Категорії	
	Якість життя	Рівень життя
60-ті рр.	Якість життя змодельована з встановленою траєкторією промислового розвитку та визначається за допомогою людських доходів та їх потреб	Рівень життя залежав від темпів природного приросту (старіння населення, рівень фертильності жінок), проводили дослідження доходів та витрат населення, що і відображали досягнутий рівень споживання матеріальних та духовних благ
80-ті рр.	Якість життя охоплює можливості, які надаються соціальними, економічними і політичними свободами, а також розраховується за індексом людського розвитку (доходи, здоров'я, освіта)	Рівень життя базується на доходах і населенні, внаслідок чого було введено такі категорії, як «добробут» і «спосіб життя»
90 рр.	Якість життя визначали за індексом розвитку людського потенціалу, тобто ВВП на душу населення, тривалість життя, рівень освіти	Рівень життя диференціювався за регіональною ознакою і оцінювався, як реальний дохід на душу населення
2000-ні рр.	Якість життя виражено у захисті прав споживачів та інтересів всього суспільства. Методика заснована на порівнянні з іншими країнами, використовуючи інструмент бенчмаркінгу та міжнародного індексу розвитку людського потенціалу у (Human development index, the HDI)	Рівень життя залежить від збільшення обсягів виробництва і шляхів перерозподілу доходів у суспільстві, забезпечуючи високий рівень задоволення людських потреб
2020-ті рр.	Якість життя визначається за рейтингом та оцінюється за міжнародним індексом стандартів якості життя (International Living's Quality of Life Index)	Рівень життя визначається як реальний дохід на душу населення та кількість населення за межею бідності

Джерело: складено автором на підставі (Формування соціальних стандартів, 2021; Індекс якості життя, 2021)

При розгляді особливостей перехідного періоду, які описані в таблиці 1, потрібно підкреслити та звернути увагу на перспективи соціального розвитку за оціночними індексами, що існують на сьогоднішній день та базуються на даних Євростату.

Департамент статистики ЄС, з питань доходів та умов життя – European Union Statistics on Income and Living Conditions, EU-SILC застосовується саме для надання оцінки якості та рівня життя, для здійснення порівняння між країнами та порівняння кращих практик, вимірювання суспільного прогресу, а саме: загальнометодологічну концепцію стандартів і якості життя (Standard of Living and Quality of Life); методологію Economist Intelligence Unit; методологію International Living; методологію ЄС; методологію ОЕСР (Організація економічного співробітництва і розвитку) (Євростат, 2021). Слід зазначити, що соціальне залучення в політиці ЄС є пріоритетним напрямом.

У випадку якщо аналізувати якість життя як концепцію, вона включає якість людини – її формування та культуру, сферу де вона проживає, якість політичної, фінансової та соціальної організації суспільства (Субетто, 1996). Але рівень життя обумовлюється, як добробут мешканців та спосіб життя. Разом з цим добробут залежить від деяких умов, до яких належать: способи виробництва, суспільна продуктивність праці, матеріальна основа суспільства та сфера послуг. Спосіб життя залежить від величини потреб та можливості їх задоволення, реальних доходів населення. Дамо характеристику показників якості життя (табл.2).

Таблиця 2 – Характеристика показників якості життя
Table 2 – Characteristics of life quality indicators

№ пп	Показник	Характеристика показника
1.	Здоров'я людини	Тривалість життя, тривалість, тяжкість та кількість захворювань, рівень смертності.
2.	Харчування	Регулярність харчування, склад продуктів, цінність (в калоріях, грамах, кількості вітамінів, білків, жирів та вуглеводів), смакові якості, свіжість і чистота продуктів (смакові підсилювачі, хімічні добавки)
3.	Освіта	Тривалість і рівень навчання; ступінь оволодіння науковими знаннями, художній і моральний рівні літератури, доступність бібліотек, телебачення, музеїв та інших закладів культури
4.	Зайнятість і умови праці	Умови і характер праці, її напруженість і ефективність, відповідність особистим нахилам і здібностям людей, свобода вибору професії, тривалість робочого часу, щорічних відпусток, зайнятість і безробіття, матеріальна і моральна оцінка праці
5.	Житлові умови	Площа і облаштування житла, обстановка, зручність планування і благоустрій населеного пункту
6.	Соціальне забезпечення	Соціальна рівність, гарантія зайнятості, забезпечення старості, тимчасової непрацездатності, допомога сім'ям з дітьми та відповідні показники допомог, пенсій, дотацій тощо
7.	Одяг	Якість, можливість вибору, доступність, міцність і різноманітність одягу та взуття
8.	Відпочинок і вільний час	Тривалість відпочинку, можливість вибору, доступність різних установ для відпочинку і спорту, туризму, екскурсій, подорожей, задоволення проведенням вільного часу і відпочинку
9.	Права людини	Можливості реалізації прав людини, забезпечення безпеки; захист від епідемій, катастроф, стресової напруги у зв'язку з військовими і національними зіткненнями

Джерело: складено автором за джерелами (Формування соціальних стандартів, 2021; Індекс якості життя, 2021; Україна продовжує крокувати, 2020; Лібанова, Гладун та ін., 2013; Жеребин, 2012)

Практик Гелбрейт Дж., під поняттям «якість життя» мав на увазі усі блага, які можуть надаватися споживачеві розвиненим сучасним суспільством (Galbraith, 1958). Ось чому можна стверджувати, що якість життя є системним та інтегральним поняттям, беручи до уваги об'єктивні та суб'єктивні характеристики всіх сфер життєдіяльності людини (рис.1).

Елементи якості життя набувають форми зімкнутої петлі якості (рис.1), що демонструє різноманітність потреб людини, можливості її багатостороннього, злагодженого розвитку. Всі підходи, що загалом існують аж до визначення якості життя та формування концептуальних

поглядів про ефективний процес управління якістю, вимагають нормативного підходу до оцінки та встановлення в рамках проблеми забезпечення якості життя та досягнення відповідного рівня життя. На сьогоднішній день необхідно знайти єдину концепцію уявлень на оцінку якості життя та формування рівня життя безпосередньо за європейськими стандартами.

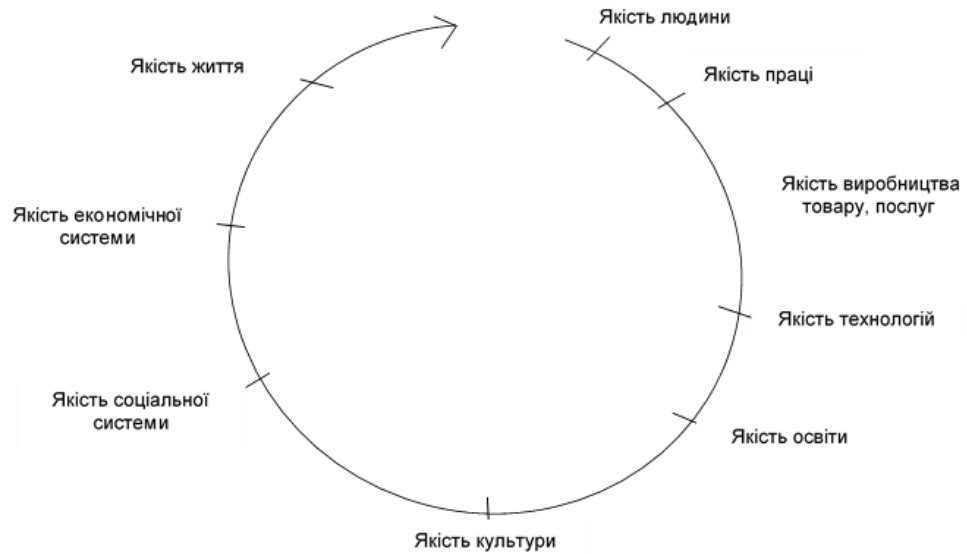

Рис.1. Петля взаємозв'язку складових елементів якості життя
Fig.1. Relationship of the life quality components

Джерело: авторська розробка

З метою розгляду та оцінки актуального рівня суспільства застосовують найрізноманітніші показники, до яких належать: обсяг ВВП, національний та реальний дохід на душу населення, обсяг послуг на душу населення, середній рівень заробітної плати та ін. (Рівень життя населення України, 2006). Крім цього, життєвий рівень населення визначають показники середньої тривалості життя, народжуваності і смертності жителів.

Протягом практично всього етапу незалежності нашої держави, тобто з 1990 р. по 2021 р. згідно з загальними даними, кількість жителів нашої країни регулярно зменшувалася. Якщо 1990 р. чисельність жителів нашої країни становила майже 52 млн., у разі нині 41,5 млн. населення. За 31 рік кількість населення знизилася на 10 млн. осіб. Максимальна чисельність жителів України була на початку 1993 року, а саме 52,2 мільйона. Приблизно 52 млн. також було зафіксовано й у 1992 та 1994, проте пік був безпосередньо у 1993, вже після цього кількість мешканців в Україні постійно зменшується. Тобто можна з упевненістю відзначити, що Україна перебуває в глибокій демографічній кризі, і прояви цього занепаду видно практично за всіма елементами демографічного процесу. (Голос України, 2021)

У розвинених країнах світу чисельність зростала зі швидкістю з 0,01% (Іспанія, Італія, Німеччина) до 0,04-0,07% (Данія, Франція, Нідерланди) на рік. Кількість народжених дітей у першій половині 2021 р. в Україні становить 132 595 осіб, це на 5% менше, ніж у першій половині 2020 р., коли було 139 134 новонароджених, і на 11,5% менше, за аналогічний період 2019 р., коли їх було 149 549 чол. (Народжуваність в Україні, 2021). Наша держава перебуває серед цих країн, які є лідерами за темпами зменшення мешканців. Низький показник народжуваності, високий рівень смертності та постійне зростання рівня зовнішньої міграції руйнують людський капітал України, а отже, і основу сталого формування. В ООН вважають, що недостатній рівень добробуту та нестача у жінок можливостей поєднувати кар'єру та догляд за дитиною є значущими умовами, що перешкоджають українцям мати бажану кількість дітей (Населення України, 2021). Щодо рівня життя населення цей показник включає три

основні аспекти: матеріальне благополуччя жителів, рівень людського розвитку та накопичення людського капіталу.

Таблиця 3 – Країни з найкращими та найгіршими показниками якості життя у 2020 р.
Table 3 – Countries with the best and worst quality of life in 2020

Рівень якості життя			
Країни з найкращими показниками		Країни з найгіршими показниками	
1.	Норвегія	159.	Сомалі
2.	Данія	160.	Еритрея
3.	Фінляндія	161.	ЦАР
4.	Нова Зеландія	162.	Чад
5.	Швеція	163.	Південний Судан
62 місце займає Україна			

Джерело: (Міністерство фінансів України, 2021)

ООН щороку виконує дослідження згідно з індексом якості життя (глобальний рівень управління якістю). Як ключові індикатори застосовуються: прогнозована тривалість життя, рівень освіти і купівельна спроможність жителів. У рейтингу держав Україна знаходиться на 62 місці у галузі охорони здоров'я; на 52 місці за добробутом; на 49 місці з навколишнього середовища разом з Азербайджаном, Білоруссю, Грецією, Ісландією, Росією, США, Угорщиною та Чехією; на 44 місці з компаньйонами разом з Естонією, Македонією, Пакистаном та Уругваєм; і на 34 місці за освітою разом із Литвою, Росією та Чилі. На жаль, у нашій державі якість життя одна з найгірших серед усіх європейських держав, і всіх країн колишнього СРСР, що увійшли до рейтингу.

У 2020 р. Україна посіла 62 місце у світі відповідно до рівня якості життя.

Відповідно до підсумків вивчення «Якість життя країн – 2019» (Quality of Life Index for Country – 2019) сервіс Numbeo опублікував традиційний рейтинг, в якому Україну оминули сусідні країни (Українські національні новини, 2021). Відповідно до досліджень, початкові три місця в рейтингу якості життя зайняли Данія, Швейцарія та Фінляндія. Німеччина на 8-му, Японія та США – на 12-му та 13-му місцях, а останнє, 71-е місце посідає Єгипет.

Республіка Білорусь у рейтингу посідає 37 місце. Сусідня Литва потрапила на 29-те, Латвія – на 34-те, а Польща – на 35-му місці. У той же час Росія посіла 59-е місце та 62-е. Згідно з підсумками вивчення «Вартість життя у всьому світі 2018 року», на базі індексу вартості проживання Україна опинилася у топ-3 найдешевших держав світу, а в Європі Україна стала першою за рівнем доступності для існування (Українські національні новини, 2021). Необхідно виділити, що рівень якості життя обумовлюється на основі експертних оцінок та соціологічних вибіркового опитувань.

Актуальність проблем оцінки якості життя підтверджується ООН, урядами держав та експертною єдністю. Так, з ініціативи Президента Франції була сформована Комісія з виміру економічних досягнень та соціального прогресу, рекомендації якої беруться до уваги під час планування та моніторингу. При оцінці якості життя населення зазвичай застосовують два підходи: 1) аналіз якості життя проводиться з метою міжнародних порівнянь з різними країнами світу; 2) оцінюється якість життя населення на рівні держави для прийняття урядом рішень щодо планування його суспільно-фінансового розвитку.

Характеристики, за допомогою яких розцінюється рівень та якість життя на міжнародному рівні, можна розбити на кількісні та якісні:

– кількісні містять ВВП або національний дохід на душу населення, рівень заробітку та його поділ у суспільстві, ступінь споживання різних матеріальних благ тощо;

– якісні характеристики якості життя містять показники умов праці, побуту та дозвілля людини.

Кожна методологія має свої особливості.

Європейський комітет статистичних систем (European Statistical System Committee – ESSC) прийняв рішення щодо розробки відповідного набору показників для країн-членів ЄС. Наразі зроблена лише перша спроба щодо об'єднання даних з декількох джерел для виміру якості життя в ЄС за напрямками, які відображені у таблиці 4.

Таблиця 4 – Міжнародні методології системи оцінювання якості життя
Table 4 – International methodologies of quality of life assessment system

№п/п	Показники	Методики
1.	Матеріально-побутові умови, продуктивна чи основна активність, здоров'я, освіта, дозвілля (відпочинок) та соціальні комунікації (взаємодія), економічна та фізична безпека, державне управління (влада) та основні права, природа та навколишнє середовище, загальне сприйняття життя	Методологія ЄС European Statistical System Committee
2.	Здоров'я, сім'я, громадське життя, матеріальне благополуччя, політична стабільність і безпека, клімат, гарантія зайнятості, політична свобода, гендерна рівність	Індекс якості життя EIU
3.	Здоров'я, зайнятість, депривації (позбавлення) за доходами, освіта, сім'я, соціальна участь, житло, навколишнє середовище, транспорт, безпека, відпочинок, задоволеність життям	Європейський моніторинг якості життя
4.	Вартість життя, культура, економіка, довкілля, свобода, здоров'я, інфраструктура, безпека та ризик, клімат	Індекс якості життя International Living
5.	Житлові умови, доходи, зайнятість, освіта, екологія, здоров'я, ефективність управління, суспільне життя, безпека, задоволеність умовами життя, баланс між робочим часом і дозвіллям	Better Life Initiative
6.	ВВП на душу населення, індекс споживчих цін, споживчий коштик, видатки домогосподарств, GFK коштик, рівень бідності, нерівність у доходах, задоволеність життям і щастя, психічний стан, оптимізм щодо майбутнього т.д.	Загально-методологічна концепція стандартів і якості життя

Джерело: (Формування соціальних стандартів, 2021)

Методологія ЄС передбачає здійснення моніторингу якості життя населення у країнах ЄС Європейським фондом з питань покращення життя та умов праці (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions), який був заснований у 2000 році. Ця організація із чотирирічним інтервалом збирає, аналізує, публікує і поширює дані за 160 показниками, які розбито на групи (табл.4)

Методологія Economist Intelligence Unit (підрозділу The Economist Group) передбачає розрахунок відповідного Індексу якості життя для 111 країн світу за регресійною моделлю, котра переважно (на 80%) заснована на результатах соціологічних опитувань. Поряд із суб'єктивними оцінками якості життя, одержаними за результатами опитувань респондентів різного віку, що ранжували ступінь задоволеності різноманітними сферами якості життя за 5-бальною шкалою, у цій методології враховано окремі об'єктивні детермінанти (див. табл. 4). За індикаторами визначено Топ-5 країн: Данія, Швеція, Фінляндія, Австралія, Нідерланди (Індекс якості життя, 2021).

Методологія International Living (Ірландія) оцінювання якості життя населення використовується для дослідження прогресу у 190 країнах світу. Відповідно до цієї методики розраховуються індекси за основними напрямками, які відображено у табл. 4. Можливий максимальний бал за кожним критерієм становить 100. Щорічно публікується світовий рейтинг. За даними 2020 р. встановлено такий рейтинг: Португалія; Панама; Коста-Ріка; Мексика; Колумбія; Еквадор; Малайзія; Іспанія; Франція; В'єтнам.

Методологія ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку) ґрунтується на інноваційній платформі Better Life Initiative, що презентує результати оцінки якості життя безпосередньо громадянами 34 держав в інтерактивному режимі за 11 напрямками (табл. 4). Ще на ОЕСР покладено функції дослідження НТП, але також вирішення суспільних питань. Статистичні дані ОЕСР вважаються першочерговим пріоритетним джерелом урядів та неурядових економічних, фінансових, інвестиційних, промислових установ. Країни-члени ОЕСР застосовують загальну методологію, що дозволяє застосовувати її як надійний інструмент аналізу та моніторингу формування глобальної економіки. Основні тенденції ОЕСР: забезпечення підтримки країнам – членам з метою збільшення рівня їхнього фінансового та суспільного розвитку; сприяння фінансовому зростанню країн, що розвиваються, шляхом надання технічної допомоги; формування взаємовідносин з органами державної влади всіх рівнів держав – членів; допомога налагодити зв'язки з іншими міжнародними організаціями з

метою надання результативної співпраці та партнерства з обласними фінансовими організаціями (Міністерство закордонних справ України, 2021).

Стан людського розвитку щороку розраховується фахівцями ООН разом із командою незалежних міжнародних науковців та публікується в особливій серії звітів Програмою розвитку ООН про людський розвиток для 189 країн світу. Україна останнім часом піднялася на 14 позицію щодо ІЦР і цього року посідає 74 місце (ДП «Держзовнішінформ», 2021).

Відповідно до методології Legatum Institute, що входить до міжнародної інвестиційної групи Legatum (відома англійська дослідницька організація), розраховується показник благополуччя (Prosperity Index) для 110 країн світу. Основою індексу вважається економетричний аналіз 89 показників, що відображають вплив різних умов на матеріальне благополуччя та прибуток. Важливість впливу будь-якого показника обумовлюється через регресійне дослідження або експертні оцінки, що дозволяють побудувати індекси нижнього порядку за 8 головними тенденціями (табл.4) (Україна продовжує крокувати, 2020).

Загальнометодологічна концепція стандартів та якості життя (Standard of Living and Quality of Life) застосовується для оцінки соціального прогресу у різних державах. Концепція передбачає поділ та оцінку окремо двох компонентів соціального прогресу: рівня життя та якості життя. Відповідно до концепції стандартів та якості життя, складова частина стандартів життя відображає макроекономічні характеристики (в основному, об'єктивні) (Вимір якості життя в Україні, 2021), але складова частина якості життя більшою мірою – соціологічні або показники виключно соціального змісту (в основному, суб'єктивні). Вона не має чіткого переліку параметрів для оцінки і застосовується вільно, у той час як для міжнародних зіставлень вона може використовуватися точково і частково (Жеребин, 2012). Згідно з даними 2020 року, топ-10 держав, згідно з рейтингом – Канада, Данія, Швеція, Норвегія, Швейцарія, Австралія, Нідерланди, Фінляндія, Німеччина, Нова Зеландія.

Результати такого аналізу, що проводиться на постійній основі, дають змогу виявити структурні зрушення у створенні нової якості життя та ступінь реалізації основ суспільної політики у контексті надання соціальної безпеки країни. Як показують результати методології розрахунку рівня життя та якості життя, жодна держава у світі ще досягла досить високого рівня розвитку. Індивідуальне сприйняття людиною свого добробуту та добробуту сім'ї полягає у здійсненні принципу цілісності об'єктивного та індивідуального оцінювання якості життя та розвитку соціальних стандартів.

Висновки. Методика оцінки якості життя населення вважається важливим аналітичним та моніторинговим інструментом концепції управління, що дозволяє визначати орієнтири стратегічного формування країни, здійснювати суспільно-економічну політику, зважаючи на основні тенденції модернізації системи соціальних стандартів якості життя населення.

Визначення основних компонентів та умов впливу на якість життя населення, розвиток стратегії управління якістю життя дасть можливість гарантувати гармонізацію цілей фінансового зростання, формування потреб людини та попит на якісну продукцію. Система оцінювання якості життя потребує постійного вдосконалення, але основні аспекти, які необхідно враховувати, полягають саме у зменшенні гостроти проблеми бідності і голоду в світі шляхом сприяння розвитку сільського господарства, вирішення проблеми продовольчої безпеки, доступності належного харчування, необхідного для активного та здорового життя, створення комфортних умов життєдіяльності людини (Nuland, 2014).

Формування соціальних стандартів нової якості життя населення України потребує від держави розробки та реалізації виваженої соціально-економічної політики, яка спрямована на здійснення структурних зрушень в органах управління, які виконують функції з питань стандартизації якості життя європейського рівня, а саме: Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО); Всесвітня організація охорони здоров'я; Комісія «Кодекс Аліментаріус». Таким чином, здійснення структурних зрушень в економіці, в контексті реалізації соціальних пріоритетів суспільства, дозволить враховувати складові елементи якості життя та формування соціально справедливої і ефективної системи розподілу створених благ, забезпечення соціальної спрямованості видатків державного бюджету на виробництво благ, що становлять якість життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Galbraith J. The Affluent Society. Boston: Houghton Mifflin. 1958. 276 p.
2. Субетто А. И. Императив выживаемости, тотальная неклассичность будущего бытия человечества и новый гуманизм. Проблемы ноосферы и экобудущего. 1996. URL: <http://www.cprfspb.ru/books/Tom01.pdf>.
3. Черенько Л. М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності: монографія. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2021. 423 с.
4. Антонюк В. П. Комплексна оцінка рівня та якості життя населення регіонів України як основи формування соціального потенціалу сталого розвитку: Монографія/ Амоша О. І., О. Новікова Ф., Залознова Ю. С. та ін. // Соціальний потенціал сталого розвитку: інноваційні механізми формування та використання. Донецьк: НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2014. 478 с.
5. Лібанова Е.М., Гладун О.М., Лісогор Л.С. та ін. Вимірювання якості життя в Україні. Аналітична доповідь. Київ. 2013. URL: https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf.
6. Новікова О. Ф. Соціальна захищеність населення України / О. Ф. Новікова, О. Г. Осауленко, І. В. Калачова, В. П. Антонюк, Г. В. Осовий, Л. Л. Шамільова; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. Донецьк : Держкомстат України; Київ., 2001. 359 с.
7. Формування соціальних стандартів якості життя населення. *Itta.info*: веб-сайт. 2021. URL: <https://itta.info/formuvannya-socialnix-standartiv-yakosti-zhittya-naselennya/>.
8. Індекс якості життя. *Wiki*: веб-сайт. 2021. URL: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Індекс_якості_життя.html.
9. Євростат: веб-сайт. 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/tags/eurostat/>.
10. Україна продовжує крокувати вперед до кращого розвитку людського потенціалу: веб-сайт. 2020. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2020/Ukraine-inches-forward-in-human-development.html>.
11. Жеребин В. М. Индикаторы качества жизни населения. *Вопросы статистики*. 2012. №3. 88 с.
12. Рівень життя населення України. НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж., Держ. ком. статистики України; За ред. Л. М. Черенько. Київ. ТОВ «Видавництво «Консультант», 2006. 428 с. URL: https://idss.org.ua/monografii/riven_juttva_naselennya%20krainu.pdf.
13. Інтерв'ю із заступником директора з наукової роботи Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України Олександром Гладуном. *Голос України. Газета ВР України* : веб-сайт. 2021. URL: <http://www.golos.com.ua/article/345882>.
14. Народжуваність в Україні продовжує падати і готується поставити новий антирекорд останніх 30-ти років: веб-сайт. 2021. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/depopulation-2021>.
15. Населення України скорочується одним із найшвидших у світі темпів : веб-сайт. 2021. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2021/11/28/naselennia-ukrainy-skorochuetsia-odnym-iz-najshvydshykh-u-sviti-tempiv>.
16. Міністерство фінансів України: веб-сайт. 2020. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/10/11/53857422/>.
17. Українські національні новини. Інформаційне агентство: веб-сайт. 2021. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news>.
18. Міністерство закордонних справ України: веб-сайт. Організація економічного співробітництва та розвитку. 2021. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ta-rozvitku>.
19. ДП «Держзовнішінформ»: веб-сайт. 2021. URL: <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/ukrayina-pidnyalasya-na-14-pozytsij-v-indeksi-lyudskogo-rozvytku/>.

20. Nuland. V. Implications of the crisis in Ukraine. Committee on foreign relations. United states senate. One hundred thirteenth congress. Second session. January 15, 2014.

Стаття надійшла до редакції 29.01.2022

Стаття рекомендована до друку 18.04.2022

REFERENCES

1. Galbraith, J. (1958). *The Affluent Society*. Boston: Houghton Mifflin.
2. Subetto, A. I. (1996) *The imperative of survival, the total non-classicism of the future existence of mankind and the new humanism. Problems of the noosphere and the eco-future*. Retrieved from <http://www.cprfspb.ru/books/Tom01.pdf>. (in Russian)
3. Cherenko, L. M. (2021). *Model of living standards in terms of socio-economic instability: a monograph*. Kyiv: M. V. Ptukha Institute of Demography and Social Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian)
4. Antonyuk, V. P., Amosha, O. I., Novikova, O. F., Zaloznova, Y. S. and etc. (2014) *Complex assessment of the level and quality of life of the population of the regions of Ukraine as a basis for the formation of social potential for sustainable development: Monograph. Social potential of sustainable development: innovative mechanisms of formation and use*. Donetsk: National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Industrial Economics. (in Ukrainian)
5. Libanova, E.M., Gladun, O.M., Lisogor, L.S. and others. (2013). *Measuring the quality of life in Ukraine Analytical report*. Kyiv. Retrieved from https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf. (in Ukrainian)
6. Novikova, O.F., Osaulenko, O.G., Kalachova, I.V., Antonyuk V.P., Osovy, G.V., Shamilova, L. L (2001). *Social protection of the population of Ukraine..; NAS of Ukraine. Inst. of Industrial Economics. Donetsk: State Statistics Committee of Ukraine; Kyiv*. (in Ukrainian)
7. *Formation of social standards of quality of life*. (2021). Retrieved from <https://itta.info/formuvannya-socialnix-standartiv-yakosti-zhittya-naselennya/>.
8. *Index of quality of life*. (2021). Retrieved from https://www.wiki-uk-ua.nina.az/Індекс_якості_життя.html.
9. Eurostat. (2021). Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/tags/eurostat/>.
10. *Ukraine continues to move forward to better human development*. (2020). Retrieved from <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2020/Ukraine-inches-forward-in-human-development.html>.
11. Zherebin, V. M. (2012) *Indicators of quality of life. Questions of statistics*, 11. (in Russian)
12. *The standard of living of the population of Ukraine*. (2006). NAS of Ukraine. Inst. Of Demography and Soc. research., Gos. com. statistics of Ukraine; For the order. L.M. Cherenko. Kyiv. LLC "Consultant Publishing House". Retrieved from https://idss.org.ua/monografii/riven_juttya_naselennya%20krainu.pdf. (in Ukrainian)
13. *Interview with Oleksandr Gladun, Deputy Director for Research at the MV Ptukha Institute of Demography and Social Research of the National Academy of Sciences of Ukraine* (2021). *Voice of Ukraine. Newspaper of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from <http://www.golos.com.ua/article/345882>.
14. *The birth rate in Ukraine continues to fall and is preparing to set a new anti-record for the last 30 years* (2021). Retrieved from <https://opendatobot.ua/analytics/depopulation-2021>.
15. *Ukraine's population is shrinking at one of the world's fastest rates* (2021). Retrieved from <https://portal.lviv.ua/news/2021/11/28/naselennia-ukrainy-skorochuietsia-odnym-iz-najshvydshykh-u-sviti-tempiv>.
16. *Ministry of Finance of Ukraine*. (2020). Retrieved from <https://minfin.com.ua/ua/2020/10/11/53857422/>.

17. Ukrainian national news. News agency (2021). Retrieved from <https://www.unn.com.ua/uk/news>.

18. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Organization of Economic Cooperation and Development. (2021). Retrieved from <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ta-rozvitku>.

19. State Enterprise "Derzhzovnishinform". (2021). Retrieved from <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/ukrayina-pidnyalasya-na-14-pozytsij-v-indeksi-lyudskogo-rozvytku/>.

20. Nuland, V. (2014). Implications of the crisis in Ukraine Committee on foreign relations. United states senate. One hundred thirteenth congress. Second session.

The article was received by the editors 29.01.2022

The article is recommended for printing 18.04.2022

O. KRYKUN, Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Management, V.N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0330-5710>, e-mail: krikun@karazin.ua

CONCEPT OF INTERNATIONAL STANDARDS AND SYSTEM OF QUALITY AND LEVEL OF LIVING ASSESSMENT

The article reveals the content and essence of the concepts of quality and standard of living, characterizes the indicators and defines the constituent elements of the quality of life, identifies countries with the best and worst indicators of the quality of life. The process of human development is considered at the present stage as the goal and the most important criterion of social progress, if we consider the quality of life as a system, it includes the quality of a person, and the standard of living is defined as the well-being of the population and lifestyle. Taking into account the objective and subjective characteristics of all spheres of human life, the main task of the study is based on the maximum coincidence of objective and subjective quality assessments. According to different methodology, indicators for assessing the level and quality of life are systematized and the need to form social standards for a new quality of life for the population of Ukraine is substantiated. An objective assessment of the quality of life of the population is determined using a set of indicators: income of the population; household spending; communal payments; well-being; comfortable life, etc. Subjective evaluation indicators are formed according to a sociological survey and reflect the degree of satisfaction with life, the need for quality products (services). The quality of life assessment system requires constant improvement, but the main aspects that need to be taken into account are the implementation of international ISO standards and quality management systems in production. It is the quality control and assessment system that will reduce the acuteness of food security, the availability of proper nutrition, necessary for an active and healthy life, and the creation of comfortable conditions for human life.

Key words: quality of life, standard of living, international standards, quality assessment, global level of quality management.

JEL Classification: D03, D31, D33, D60.

Як цитувати: Крикун О.О. (2022). Концепція міжнародних стандартів і система оцінювання якості та рівня життя. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*, (102), 39-48. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-05>.

In cites: Krykun O. (2022). Concept of international standards and system of quality and level of living assessment. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (102), 39-48. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-05>. (in Ukrainian)